

L'ENVELLIMENT DE LA POBLACIÓ AL BERGUEDÀ

M. Àngels Tresserra

La majoria dels països industrialitzats s'enfronten a un fenomen de gran transcendència sociològica: la longevitat.

Aquest fet comportarà canvis conjunturals i estructurals que repercutiran a bastament en la pròpia organització social.

La reducció de les taxes de natalitat i l'increment de l'esperança de vida en néixer (79 per als homes i 80 per a les dones) són fets que no sols s'han assolit pels avenços en la sanitat, la higiene i els descobriments científics, sinó pels processos de modernització, industrialització, urbanització, etc. que s'han anat desenvolupant i aplicant durant el s. XX.

A més a més, el fenomen de la longevitat és totalment nou. Mai durant la llarga història de la humanitat s'havia produït un fet d'aquestes característiques.

Resulta paradoxal que una fita tan important per a la humanitat com és la prolongació de la vida s'hagi convertit en una càrrega social, econòmica i sanitària fonamentalment.

Aquesta percepció de càrrega constitueix el problema principal de l'envelliment i un dels prejudicis que propicien la valoració negativa que comporta el procés d'envellir.

Entre les diverses causes que han originat aquesta percepció, podem destacar l'increment constant del nombre de persones grans i el seu sobreenvelliment, la qual cosa incideix en un increment de costos sanitaris i socials, ja que amb l'edat augmenta l'índex de dependència i es modifica tota l'estructura social de la persona dependent.

Aquest segment sobreenvellit de la població, que concentra majoritàriament les persones dependents, no sols necessita més atencions mèdiques, farmacològiques i socials, sinó que a més a més presenta una incidència més gran de malalties cròniques i invalidants, tot i que també cal considerar que en molts casos són degudes a la incidència i els efectes que poden tenir en

Residència d'avis de la Pobla de Lillet

J. RIBERA

les persones uns determinats estils de vida. És evident que les persones grans actuals, sobretot les de més edat i les que presenten més dependències, coincideixen en tot un seguit de vivències comunes pel que fa a les condicions de vida.

L'acumulació de patologies que s'atribueixen a l'edat incideixen en la realitat observada i percebuda com un fet negatiu, tot coarctant el triomf que ha significat l'allargament de l'esperança de vida. La negativitat es pot veure incrementada si alhora no s'estableix una valoració social positiva, pel fet de tractar-se d'una persona gran.

A partir de la dècada dels vuitanta, Catalunya s'enfronta al procés d'acceleració de la modernització de les pautes socio-demogràfiques i culturals de la gent gran, així com també al repte de dissenyar polítiques per a persones grans que evidencin les necessitats a llarg termini. Tanmateix el reconeixement de la rellevància de l'envelliment de la població, i la importància que adquireix l'anàlisi col·lec-

tiva de les persones grans, deriva en una profunda reflexió, quan es considera la seva naturalesa sociològica, la materialització de les polítiques públiques per fer front al problema i com interpretar les futures tendències que pot comportar l'envelliment. En aquest sentit el Pla Integral per a la Gent Gran va significar l'aportació científica i rigorosa a l'estat de la qüestió en el nostre país. La interpretació de les necessitats, primer, i el desplegament de programes concrets després, va significar, si més no, l'abordatge del problema des dels diversos àmbits d'actuació que tenen lloc.

La metodologia utilitzada en el Pla Integral referma un plantejament de participació activa; la consideració vers les persones grans i el seu paper en la societat s'incardina al fet cultural d'identitat del país, i el tractament realitzat per vuitanta experts dona suport a la pluralitat d'estils de vida i al fet comarcal. Aquest procediment metodològic i el tractament de 18.000 enquestes, el fa únic en el món.

Tanmateix, però, no en va ha canviat la situació econòmica del país, amb tot el que comporta pel que fa a les noves redefinicions de polítiques socials basades en una escassetat de recursos. També ha anat canviant el perfil sociològic de les persones que es van incorporant al grup de persones grans i per això ens cal tornar a reflexionar sobre les futures tendències que comportarà l'envelliment de la població, la seva atenció i la seva consideració social; és a dir, sobre:

— Atenció comunitària o atenció institucionalitzada.

— Increment de l'autonomia de les persones grans en base a aconseguir més seguretat econòmica, propiciant xarxes d'atenció coordinades que neutralitzin increments alts de dependència.

— Autoorganització i participació, o aïllament i exercici d'una ciutadania subordinada.

— Flexibilitat de la jubilació, o rigidesa i anticipació de la jubilació no desitjada.

La població del Berguedà

Dins d'aquest context sociològic general, el Berguedà no és una excepció, ans al contrari, l'evolució poblacional de la comarca es pot situar dins d'aquest mateix context general de població envellida, la qual cosa comporta la necessitat de serveis d'atenció a la gent gran, si bé, a l'hora de dissenyar-los, cal considerar els aspectes productius socials i econòmics que conformen la personalitat de la societat del Berguedà.

La població actual de la comarca aproximadament és situada al voltant de 38.865 habitants, que representen el 0,64% de la població total de Catalunya.

Aquesta població bàsicament es reparteix entre 11 municipis, els quals assumeixen aproximadament 35.936 habitants (el 93%). La població amb més habitants és Berga que en té 13.594 (el 37,8%), seguida de Gironella amb 5.671 (el 15,78%) i Puig-reig amb 4.732 (el 12,7%); la resta d'aquests 11 municipis tenen una població aproximada de 2.000 habitants cada un, si bé algun com Gósol només en té uns 200.

L'estructura de la població distribuïda en tres grups d'edat és la següent:

- de 0 a 14 anys, 8.044 persones (el 22,48%)
- de 15 a 64 anys, 19.092 persones (el 53,36%)
- de 65 i més anys, 8.641 persones (el 24,15%)

L'anàlisi d'aquesta estructura ens indica que l'envelliment de la població està molt per sobre de la mitjana de tot el conjunt de la població de Catalunya.

Centre de dia de Berga

J. RIBERA

Mentre que l'any 2000 el percentatge de persones de més de 65 anys de Catalunya serà del 17,1%, el de la comarca del Berguedà actualment ja és del 24,15%. Aquest fet, però, no és exclusiu del Berguedà sinó que és general de totes les comarques de la Catalunya central, encara que amb oscil·lacions diverses, i sens dubte com a conseqüència de diversos factors que fan que l'evolució poblacional sigui negativa.

En el cas del Berguedà aquesta evolució poblacional és situada en una taxa de mortalitat del 12,68% davant d'una natalitat del 7,47%, la qual cosa comporta un creixement negatiu del 5,21%. Si ho traduïm a xifres concretes i per sexes, els naixements es situen en un total de 290 (153 nens i 137 nenes) i els òbits en un total de 492 (244 homes i 248 dones). És a dir un creixement natural negatiu de 202 persones (91 homes i 111 dones).

No entrarem a analitzar aquesta distribució de naixements i òbits per sexes; sí, però, que voldríem posar de manifest que els naixements corresponents als homes són superiors als de les dones, contràriament al que sol passar en la majoria de les poblacions.

El que a nosaltres en aquest moment interessa per a la nostra anàlisi és posar de manifest que la població del Berguedà és força més vella que la del conjunt de Catalunya i que l'evolució negativa de la població evidencia que les projeccions per a les properes dècades seguiran un envelliment constant.

Els serveis assistencials per a la gent gran del Berguedà

Els serveis d'atenció tradicional (formal) per a la gent gran que existeixen al Berguedà es reparteixen en socio-sanitaris, residències, centres de dia i casals.

Els equipaments residencials donen cobertura a 387 places a través de 4 residències privades i 3 de públiques (existeix una altra residència que està en tràmit d'obertura).

Els serveis socio-sanitaris donen cobertura a 79 places distribuïdes entre 40 de privades i 39 de públiques.

Els centres de dia donen cobertura a 75 places a través de 3 centres privats.

Els casals agrupen 890 places, de les quals 390 són privades i 500 públiques.

L'anàlisi d'aquestes dades ens posa de manifest la sobredimensió, sobretot, de les places residencials, les quals signifiquen el 5,39% de la població major de 65 anys del Berguedà, xifra molt superior a la recomanada per la Unió Europea i evidentment a la de Catalunya en conjunt.

Hi ha una altra dada que cal tenir en compte a l'hora d'analitzar aquest percentatge: la distribució de la població que hem vist anteriorment ens posa de manifest que, a part dels tres nuclis poblacionals amb més habitants, Berga, Gironella i Puig-reig, la resta no sobrepassa els dos milers d'habitants, aspecte que cal considerar a l'hora d'atendre les persones grans.

En nuclis petits, l'atenció d'aquestes persones és de caràcter majoritàriament comunitari; sempre existeixen familiars o veïns que es fan càrrec de l'atenció a domicili.

L'idoneïtat dels recursos davant les necessitats i/o demandes és un repte permanent que requereix un treball constant.

La prioritització, l'equitat i d'altres conceptes qualitatius són imprescindibles per a establir un creixement harmònic i just dels recursos; altrament, interessos no ben dirigits poden repercutir i alterar el disseny de romandre a prop o en el mateix lloc on s'ha viscut.

Queden palesos els coneixements i la delicada i responsable sensibilitat que es necessita en establir criteris adients per a la creació de recursos que no difereixin del discurs polític.

Tanmateix no es tracta només d'un fet social, sinó d'un fet de gran repercussió política en tant que es tradueix sempre en un increment de la qualitat de vida de les persones grans i de les famílies del nostre país

M. Àngels Tresserra

Directora de la Fundació per a la Qualitat de Vida i l'Envelliment